

## Uvod

Chikako Shigemori Bučar in Maja Veselič

V začetku 20. stoletja so razglednice obnorele velik del sveta. Novonastali komunikacijski medij, ki je privlačne podobe združeval s kratkimi sporočili, se je zazdel še posebej primeren za vse hitreje globalizirajoči se svet. Parniki so močno skrajšali čas plovbe ter privedli do vzpostavitve rednih potniških čezoceanskih ladijskih linij. Razmah železniškega omrežja je razdalje še skrajšal, nove prometne povezave pa so pospešile pretok ljudi, stvari in idej. Časniki in časopisi so prinašali novice z bližnjih in daljnih koncev sveta, telegraf pa je omogočil skoraj takojšnje posredovanje sporočila med pošiljateljem in prejemnikom, ki ga je zaznamovala skopa, na najbolj bistveno osredotočena komunikacija. Množični turizem je v razglednicah našel cenovno dostopen in vizualno mikaven spominek, ki je o vznemirljivih krajih in popotnih dogodivščinah pričal še dolgo po vrnitvi domov.

Čeprav se je svet v nekaj desetletjih močno skrčil, so geografsko in zlasti kulturno oddaljeni kraji ostali precejšnja eksotika. Mednje je za prebivalce slovenskih dežel gotovo sodila Vzhodna Azija, takrat imenovana Daljni vzhod. V primerjavi z zgodnejšimi obdobji je konec 19. in v prvih desetletjih 20. stoletja število ljudi, ki so iz slovenskih dežel odhajali na Kitajsko, Japonsko in v Korejo, močno poskočilo, a pot do tja je bila kljub temu velik finančni zalogaj. Zato ni presenetljivo, da so, razen redkih izjem, tisti, ki so v omenjenem obdobju potovali v vzhodnoazijske dežele, tja odhajali zaradi svojega dela. Med njimi močno prednjačijo mornarji avstro-ogrske vojne mornarice. Prav ti so domov prinesli ali poslali najstarejše vzhodnoazijske razglednice, ki jih danes najdemo v slovenskih muzejih in knjižnicah. V okviru projekta *Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji* smo se lotili popisa dveh najobsežnejših zbirk, albuma vzhodnoazijskih razglednic Ivana Koršiča, ki je v Pomorskem muzeju »Sergej Mašera« Piran, in razglednic, ki so del Zbirke Alme Karlin iz Pokrajinskega muzeja Celje. Prve so kuratu Ivanu Koršiču s svojih poti prinesli ali poslali pomorščaki različnih činov, ki so v Azijo na ladjah cesarske in kraljeve mornarice pluli v prvem desetletju 20. stoletja. Za strastnega zbiralca razglednic – v njegovi zapuščini je sedem albumov tematsko organiziranih razglednic – je bilo delovno mesto mornariškega duhovnika, ki je bil večino časa stacioniran v Puli, kjer je bila pomorska akademija, gotovo velika prednost, saj je prihajal v stik s številnimi mladimi mornarji, ki so nato pluli po svetu.

Vzhodnoazijske razglednice v Zbirki Alme Karlin so večinoma mlajše, saj jih je ta svetovna popotnica in pisateljica večino prinesla s svoje osemletne poti okrog sveta. Dobro leto in pol, ki ga je v letih 1922–1924 preživela v Vzhodni Aziji, je označila za najsrečnejši del svojega potovanja. Med približno 550 razglednicami z vsega sveta jih več kot 300 upodablja motive z Japonske, Kitajske, Koreje in Tajvana (slednjih v drugih naših zbirkah nismo našli), tako da gre za največjo zbirko starih vzhodnoazijskih razglednic pri nas. Posebej dragoceno je, da se je pretežno ohranila kot celota, čeprav se njene razglednice pojavljajo tudi v drugih institucijah.

Po zlati dobi razglednic, ki je trajala približno do konca prve svetovne vojne, je navdušenje nad njimi v Evropi precej zamrlo, medtem ko so na Kitajskem ostale popularne vse do začetka druge svetovne vojne, na Japonskem pa še dlje. V Sloveniji so sredi osemdesetih let 20. stoletja razglednice doživele preporod – tokrat kot predmet preučevanja kulturnih zgodovinarjev in etnologov. Toda vzhodnoazijske razglednice so ostale neopažene, dokler nista Nataša Vampelj Suhadolnik in Chikako Shigemori Bučar leta 2012 pričeli z beleženjem zbirk vzhodnoazijskih predmetov v slovenskih muzejih. V naslednjih letih je Chikako Shigemori Bučar objavila več analiz japonskih in korejskih razglednic, pridobitev projekta ARRS leta 2018 pa je omogočila, da so nekatere od njih že, druge pa še bodo stalno »razstavljene« na našem spletnem portalu vazcollections.si. V projektu, ki se je pravkar začel, načrtujemo nadaljnjo digitalizacijo zbirk pomorščakov iz PMSMP.

Pričujoča monografija tako ponuja prvo poglobljeno analizo starih vzhodnoazijskih razglednic knjižne dolžine. Čeprav se osredotoča na zgoraj omenjeni zbirki, prispevki avtoric razglednice in njuna prvotna lastnika postavljajo v širši kontekst zbiranja in preučevanja vzhodnoazijskih razglednic. Nataša Vampelj Suhadolnik v prvem poglavju predstavi prostor in čas, v katerem so razglednice nastale in bile uporabljene. Uspešna modernizacija Japonske in njen vse bolj ambiciozni imperializem na eni strani ter polkolonialni položaj Kitajske na drugi so obrnili zgodovinsko razmerje med državama ter ju postavili v zelo različen položaj v odnosu do evropskih in ameriške velesile, ki so od druge polovice 19. stoletja krepile svojo gospodarsko in vojaško, pa tudi kulturno premoč v Vzhodni Aziji. Medtem ko je Kitajska postala plen njihovih apetitov, je Japonska s pristopom »japonski duh, zahodno znanje« kmalu ujela korak z njimi in si leta 1895 kot kolonijo najprej priključila Tajvan, leta 1910 pa še Korejo. Avstro-Ogrska se je tekmi pridružila razmeroma pozno, ko je z odprtjem sueškega kanala pridobila nekaj prednosti in se pričela identificirati tudi kot pomorska sila. Ravno ta razvoj je omogočil intenzivnejše stike prebivalcev slovenskih dežel z Vzhodno Azijo. Kot v drugem poglavju pokažemo Chikako Shigemori Bučar, Maja Veselič in Alja Filip, so ta razmerja moči vplivala tudi na vidike, kot je razvoj modernega poštnega sistema in založništva razglednic. S pomočjo primerov razglednic iz slovenskih zbirk na kratko orišemo zgodovinski razvoj vzhodnoazijskih razglednic, izpostavimo nekatere njihove posebnosti ter nazadnje povzamemo zbirateljske in komunikacijske prakse njihovih tukajšnjih uporabnikov.

Naslednja tri poglavja podrobneje predstavijo posamezne uporabnike razglednic. V poglavju o najstarejših vzhodnoazijskih razglednicah Chikako Shigemori Bučar in Maja Veselič obravnavava razglednice pomorščakov Jožefa Obereignerja »Pepona« in Frana Vilfana ter Ivana Jagra, ki je šel na Kitajsko, da bi sodeloval pri obnovi avstro-ogrškega veleposlaništva po boksarski vstaji. Na kratko predstaviva tudi četrtega pošiljatelja, čigar identiteta še ni dokončno potrjena. Vsi omenjeni so razglednice pošiljali v letih 1899–1902, in čeprav so nekateri pomorščaki slovenskega rodu v Vzhodno Azijo pluli že prej, so to doslej najzgodnejše najdene razglednice v slovenskih javnih in zasebnih zbirkah. Prav o pomorščakih in razglednicah v njihovih zapuščinah v četrtem poglavju podrobneje piše Bogdana Marinac. Pri tem se osredotoča na album Ivana Koršiča, ki nam zaradi obsega in številnih dopisovalcev omogoča odličen vpogled v kulturo pošiljanja in zbiranja razglednic z vzhodnoazijskimi in tudi širše neevropskimi motivi med pomorščaki. Prispevek Barbare Trnovec v petem poglavju pozornost usmeri na Almo M. Karlin, njeno ustvarjanje in zbiranje vizualnega gradiva na poti okoli sveta ter rabo tega gradiva po vrnitvi domov. Za to popotnico in pisateljico so potovanje, zbiranje in pisanje pomenili neločljivo prepletene poti do njenega osrednjega cilja – ustvarjanja in posredovanja nove vednosti. Akvareli, razglednice in fotografije, ki jih je prinesla s potovanja ter uporabila v svojih delih in predavanjih, so še en vidik teh prizadevanj.

Zadnji, šesti prispevek, ki sva ga prav tako pripravili urednici, je tematska analiza obeh osrednjih zbirk starih vzhodnoazijskih razglednic, torej zbirateljev Ivana Koršiča in Alme Karlin. S pomočjo podrobne razčlenitve upodobljenih motivov sva oblikovali shemo s tremi osnovnimi kategorijami – ločiva topografske, etnografske in druge tematske razglednice – in številnimi podkategorijami. Vsako kategorijo uvede krajše besedilo, ki mu sledi izbor razglednic z ustreznimi motivi. V prilogah sledita še glosar strokovnih izrazov in krajevnih imen v kitajščini, japonsščini in korejščini ter glosar starih in sodobnih krajevnih imen.

Prispevki vsak zase in kot celota pričajo o živahnem zanimanju vsaj dela prebivalcev slovenskih dežel za tuje, geografsko in kulturno oddaljene kraje. Motivi na razglednicah nakazujejo na uveljavljene predstave o Vzhodni Aziji, obenem pa odražajo specifične interese pošiljateljev in zbirateljev. Čeprav je knjiga bogato ilustrirana z več kot 220 razglednicami, avtorice opozorijo tudi na druge vidike, ki jih odpira raziskovanje razglednic, kot so poštna zgodovina, rekonstrukcija posamezne potovalne poti in ozadja ter besedilna analiza sporočil.

Raziskovalno delo za monografijo je v okviru projekta *Vzhodnoazijske zbirke v Sloveniji* podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost ARRS, ki je tudi sofinancirala njeno izdajo. Kot urednici in avtorici se za dostop do gradiva in dovoljenje za objavo zahvaljujeva Pokrajinskemu muzeju Celje, Pomorskemu muzeju »Sergej Mašera« Piran, Narodni in univerzitetni knjižnici, Biblioteki SAZU, Zgodovinskemu in pomorskemu muzeju Istre (Povijesni i pomorski muzej Istre), gospe Angeliki Hribar ter dedičem Frana Vilfana, zlasti gospe Veroniki Pflaum. Za strokovno pomoč se zahvaljujeva kustosinjama Barbari Trnovec (PMC) in Bogdani Marinac (PMSMP) ter bibliotekarskemu specialistu Dušanu Komanu (Biblioteka SAZU), recenzentoma Martini Bofulin in Andreju Bekešu pa za podporo in nasvete. Projektnim sodelavkam in sodelavcu se zahvaljujeva za številne zanimive debate ter prijetne skupne trenutke na terenu in Zoomu, Nataši Vampelj Suhadolnik pa še za njeno vključujoče in spodbujajoče vodenje projektne skupine ter pomoč pri pripravi knjige. Za tehnično urejanje knjige ter pripravo glosarjev in imenskega kazala se zahvaljujeva Tini Berdajs, za oblikovanje Liani Saje Wang, za lekturo pa Roku Janežiču. Juretu Preglauu z Znanstvene založbe Filozofske fakultete sva globoko hvaležni za njegovo potrpežljivost, tudi v trenutkih, ko se je že zelo mudilo. Lee Yoong in Kang Byoung Yoong sta pomagala identificirati francoskega fotografa Charlesa Alvequeja, Alja Filip pa pripraviti podnapise pri razglednicah v šestem poglavju. V analizi dela gradiva so pri predmetu Tradicija in moderna v preteklih dveh letih sodelovali tudi študenti in študentke prvostopenjskega študija sinologije. Izsledki Alje Filip, Anje Marinšek, Karin Pelko, Hejdi Mustafaj, Nika Jerkiča, Nike Pušlar, Nine Horvat, Petje Koklja in Pie Malalan so razkrili dodatne podrobnosti posameznih razglednic. Na koncu bi se radi zahvalili predstojniku Oddelka za azijske študije Luki Culibergu za vso podporo, ki jo izkazuje projektni skupini VAZ.





萬盛館

上海外灘  
萬盛堂  
興業路

Various colorful banners with Japanese text, including:  
- 萬盛館 (Mansei Kan)  
- 萬盛堂 (Mansei Do)  
- 萬盛號 (Mansei Gō)  
- 萬盛樓 (Mansei Rō)  
- 萬盛街 (Mansei Gai)  
- 萬盛里 (Mansei Ri)  
- 萬盛坊 (Mansei Hō)  
- 萬盛村 (Mansei Sō)